

to talk about greater freedom for women. In the book of 1929 Dreiser created images of strong women, some of them, like the heroines of "Genius", were artists; their author has given them great opportunities and rights that allow them to note the progress in the issue of women's emancipation.

In conclusion, we note that in the composition of the novel "Genius" a special place is occupied by the images of artists, including women-artists. Being of absolute interest to researchers in connection with the study of the problem-thematic complex of the novel and the features of the composition, these images allow us to draw conclusions about the writer's views on art. The artist, as Th. Dreiser often pointed out, should be free to express himself, which was not applicable to a woman born in the century before last. In the images of Miriam Finch and Christina Channing, the author embodied not only his idea of the place of a female artist in contemporary American society, but also reflected his hopes for future changes that will allow young and talented artists, including women, to find their place in the US art scene. Dreiser's desire to be as accurate as possible in all the details is also evidenced by his use of his early essays when writing "Sister Kerry", from which he borrows some everyday sketches - when working on the novel, he relied not only on his everyday experience, but also on the rich literary and journalistic experience.

Literature

1. Ershova E. V. National self-awareness in the urban space of the American novel (based on "Sister Carrie" by T. Dreiser). In: Vestnik Polotskogo Gosudarstvennogo universiteta. Seriya A. Gumanitarnye nauki. Literaturovedenie [Herald of Polotsk State University. Series A. Humanity sciences], 2016, pp. 49–52.
2. Prieto L. R. At Home in the Studio: The Professionalization of Women Artists in America. USA: Harvard University Press, 2001.- 304 p
3. Dreiser Th. Sister Kerry. Kuibyshev, 1986. - 654 p.
4. Zasursky Ya. N. Teodor Dreiser. Life and creativity. Moscow, Moscow State University. - 1977. - 320 p.
5. Zverev A. Modernism in literature. USA. M., 1979. - 355 p.
6. US Literary History: In 7 vols. Ed. coll.: Ya. N. Zasursky, M. M. Koreneva, E. A. Stetsenko. M., 1997-532 p.
7. Lewis S. Kingsblood, descendant of kings. Stories. Essays. - L., 1966. - 710 p.

УДК 821.111

КОРОНАВИРУСТЫҚ ПАНДЕМИЯ КЕЗІНДЕ ҚАШЫҚТЫҚТАН ОҚЫТУ КЕЗІНДЕ АҚПАРАТТЫҚ ОҚЫТУ ҚҰРАЛДАРЫ МЕН ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ПАЙДАЛАНУДЫҢ ДЕНСАУЛЫҚ САҚТАУ АСПЕКТІСІ

Айтқазы Мәдина Русланқызы

madina-aitkazy@mail.ru

Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ филология факультетінің 4 курс студенті, Нұр-Сұлтан,
Қазақстан

Ғылыми жетекшісі – PhD докторы, и.о. доцент Бейсембаева Г.З

Коронавирустық пандемия жағдайында 2020-2021 жылдардағы қашықтықтан оқыту мен болашақ бетпе-бет білім беру процесінде денсаулық сақтау технологиялары ерекше маңызға ие. Егер сіз ковид-19 пандемиясы кезіндегі оқу процесі туралы бұқаралық ақпарат құралдарында және мерзімді басылымдарда жарияланымдарға шолу жүргізсеңіз, онда мақалалардың едәуір бөлігі білім беру процесіне қатысушылардың физикалық, моральдық және эмоционалдық шаршау проблемаларына арналғанын байқауыңызға болады. [1], [2] Бұл ішінара білім беру

процесінің формалдануына байланысты. Қашықтықтан оқыту форматының өзі әдеттегі сынып-сабақ формасына қарағанда терең иммерсияны және үлкен әсерді білдіреді. Федералдық білім беруді дамыту институтының авторлар тобы өзінің ғылыми жұмыстарында: «... Үй жұмысының минимумының өзінде бүкіл күнін (кешке де, түнге де) арнаған мұғалімдердің айтарлықтай жүктемесі айқын... ». [2, б. 28] Дәл осы дәйексөзді оқушыларға да қолдануға болады. Мақалада COVID-19 пандемиясы кезінде қашықтықтан оқытудың ерекшеліктерімен байланысты мәселелерге шолу жасалынды, сонымен қатар теріс салдарды азайту траекториясы мен маршруттарын ұсынылды.

Қашықтықтан оқытуды формальдау - мектеп оқушыларының денсаулығына әсер ететін жағымсыз факторлардың бірі. Студент жобаларды және үй тапсырмаларын орындауда қатал жағдайларға тап болады, егер орындалмаса, жағымсыз салдармен және нашар бағалармен қорқытады. Шындығында, бала қызметкер мен жұмыс беруші арасындағы ересек қатынасқа түседі. Жұмыс істейтін оқытушы қашықтықтан оқыту режимінде бірнеше рет оқушылардың үй тапсырмаларын дайындауға және жеткізуге қатысты қатаң ережелер туралы шағымдарымен кездестік. Сонымен бірге мұғалімдер «бастық» рөлінде әрекет етеді: олар тапсырманы бере беріп, жұмысты мұғалім өзі қалаған кезде тапсыруды талап етеді. Қашықтықтан оқыту жағдайында талаптардың сәйкестігін реттеу өте қиын: COVID-19 пандемиясы кезінде жұмыс беруші мен қызметкер арасындағы қарым-қатынас мәселелері бойынша бірқатар басылымдар белгілі (тәулік бойы байланыста болу қажет болды, тапсырмалар мен жобалар күннің кез келген уақытында жіберілуі мүмкін).

Мұндай қатынастар жүйесін білім беру үдерісіне беру стресстік жағдайларға, жанжалды жағдайларға және жағымсыз сәттерге әкеледі. Мақала авторы үй тапсырмасы мен бақылау-өлшеу материалдарын қашықтан форматта шығаруды ұйымдастыру белгілі бір стандарттаудан өтуі керек, білім беру ұйымының әдістемелік бірлестігіндегі ішкі бақылауды жөн деп санайды.

Денсаулықты сақтайтын білім беру технологиялары - бұл XXI-ғасырдың перспективалы білім беру жүйесінің бірі - денсаулық сақтау педагогикасының технологиялық негізі ретінде де, мектеп оқушыларына ешқандай зиян келтірмей оқытуды ұйымдастырудың әдістері, формалары мен әдістерінің жиынтығы ретінде қарастыруға болады олардың денсаулығы үшін және студенттер мен оқытушылардың денсаулығына әсер ету критерийіне сәйкес кез-келген педагогикалық технологияның сапалық сипаттамасы ретінде.

Ғалымдардың зерттеулері мектептегі қауіп факторларын оқушылардың денсаулығына әсер етудің маңыздылығы мен күшінің төмендеу реті бойынша бөлуге мүмкіндік береді:

1. Стресс-педагогикалық тактика;
2. Оқыту әдістері мен технологияларының мектеп жасындағы және функционалды мүмкіндіктеріне сәйкес келмеуі;
3. Оқу процесін ұйымдастыруға арналған қарапайым физиологиялық және гигиеналық талаптардың сақталмауы;
4. Балалардың денсаулығын сақтау мәселелерінде ата-аналардың сауаттылығының жеткіліксіздігі;

Осылайша, білім беру процесін дәстүрлі ұйымдастыру мектеп оқушыларында үнемі стресстік жүктемелер туғызады, бұл физиологиялық функцияларды өзін-өзі реттеу механизмдерінің бұзылуына әкеліп соғады және созылмалы аурулардың дамуына ықпал етеді. Нәтижесінде, қолданыстағы мектеп жүйесі денсаулықты қажет етеді.

1-сыныптар арасында балалардың 20% -ы созылмалы аурумен ауырады, 11-сынып оқушылары арасында -80%.

Мектептегі қауіп факторларын талдау көрсеткендей, оқушылардың денсаулығына байланысты проблемалардың көпшілігі мұғалімдердің күнделікті практикалық жұмыстары барысында құрылады және шешіледі, яғни. біздің кәсіби қызметімізбен байланысты.

Оқыту процесі күйзеліске айналмауы керек, бірақ оқушы мен мұғалім үшін ыңғайлы болуы керек. Компьютерде, ноутбукта және планшетте отыру уақыты жылдамдықпен өсті, демек, баланың көзіне жүктеме де артты. Мұнда денсаулықты сақтау технологиялары қашықтықтан білім беру процесінің ерекшеліктеріне тап болады - бейне сабақты қарау мен талдау әдеттегі сабақтан гөрі көп уақытты алады, Интернеттен ақпарат іздейді, материалдармен жұмыс істейді - осының бәрі үй тапсырмасына дайындалуға кеткен уақытты көбейтеді. Материалдардың 100% -ы визуалды ақпарат, яғни оқушының көзіне қосымша жүктеме бар. Әрбір білім беру ұйымы оқу жүктемесін қашықтықтан бақылағанымен, ол формальды түрде жүзеге асырылады. Жақсы бағаға ұмтылған оқушы тапсырма бойынша жауапкершілікпен жұмыс істей отырып, компьютерде көп уақыт өткізеді. Автор ғылыми жұмыстың астында келтірілген авторлар тобының социологиялық зерттеулерінің нәтижелеріне сілтеме жасауды қатаң түрде ұсынады: «... коронавируспен күрестегі жағдайға байланысты үкіметтік деңгейде шектеулер бар екені анық, бірақ жастардың физикалық және психикалық денсаулығын сақтау жолдарын іздеу керек. Ақыр соңында, физикалық белсенділіктің минимумы, байланыстағы шектеулер, компьютерде жұмыс істеудің көп мөлшері ауыр тәуелділікке және ауруларға соқтыруы мүмкін». [2, б. 31]

Көрнекі стресстің, соның салдарынан физикалық және эмоционалдық стресстің мәселелерін шешу авторға «подкасттар» жүйесін, аудиосабақтар мен түсініктемелерді енгізу арқылы ұсынылады, бұл кезде студент есту ақпаратын қабылдай алады, және көру ауыр салмақты көтермейді. Подкасттар мен аудио ақпарат қазіргі кезде журналистика, блогосфера, мәдениет, өнер сияқты салаларда өте кең таралған, бірақ білім беру аудио сабақтарды айналып өтеді. Біздің ойымызша, аудио сабақтар жүйесін, аудио түсініктемелер мен материалдарды құру қашықтықтан оқыту процесіне қатысушылардың денсаулығына тиімді әсер етуі мүмкін.

Қашықтықтан өткізілетін сабақтарда денсаулықты сақтаудың негізгі проблемаларына гаджеттердің студенттердің денсаулығына тигізетін зиянды факторлары жатады:

- тұйықталып отыру, ұзақ отыру жағдайы;
- көздің шаршауы, көрудегі стресс;
- ақпаратты жоғалту кезіндегі стресс.

Денсаулық сақтау технологияларын іске асырудың негізгі міндеті - білім алушыларды сапалы оқыту, дамыту және тәрбиелеу олардың денсаулығына зиян келтірумен қатар жүрмейтін барлық деңгейдегі білім беру кеңістігін осындай ұйымдастыру.

Оқушылардың шаршағыштығы мен шаршауының алдын алу мақсатында дидактикалық ойындар қолданылады. Балаларға оқыту функциясы бар, бірақ «оқулықтағыдай емес» ұсынылған 1-2 тапсырма ұсынылады. Олар сабаққа енгізілген.

Денсаулық сақтау технологияларының элементтерін сабаққа қосу оқу процесін қызықты және көңілді етеді, оқушылардың арасында көңілді, жұмысшы көңіл-күй қалыптастырады, оқу материалын игерудегі қиындықтарды жеңуге көмектеседі және пәнге деген қызығушылықты арттырады.

Осылайша, денсаулықты сақтау технологиялары балалардың денсаулығын нығайтуға және сақтауға, стрессті жеңілдетуге және сабаққа деген қызығушылықты арттыруға ықпал етеді.

ZOOM бағдарламасында жұмыс жасайтын көпшілігіміз оқушының қалпын қадағаламаймыз, мүмкін болса балаға арқасын түзу ұстау керектігін ескертпейміз. Компьютерде жұмыс істеу көру қабілетінің бұзылу қаупін тудырады, сондықтан мұғалім белгіленген стандарттарға сәйкес мониторға дейінгі арақашықтық 30 сантиметрден кем болмауы керек, монитордың орналасу деңгейі баланың көзінің орналасуына сәйкес келетіндігін есте сақтауы керек. .

Қашықтықтан өткізілетін сабақта қолайлы психологиялық ахуал да оның маңыздылығының бірі болып табылады, ол оның жетістігінің көрсеткіштерінің бірі болып

табылады. Сабақта қолайлы психологиялық климат эмоционалды босаңсу минуттарын, мысалы, ұсынылған материалдың мәні бойынша қысқа күлкілі немесе қызықты эскиздерді айту немесе жалпы компьютерде жұмысты ұйымдастыру арқылы қол жеткізіледі.

Студенттердің шаршауы сыртқы факторларға да тәуелді: температура мен ауаның тазалығы, жарықтану дәрежесі, назар аударатын дыбыстық тітіркендіргіштердің болмауы және т.б. Үй жағдайының гигиеналық жағдайына ата-ана жауап беретіні анық.

Сабақта ыңғайлы психологиялық ортамен сіз оқушының табиғи ұсталмайтын қалпын байқауға болады, сондықтан орындалатын жұмыс сипатына байланысты оқушылардың қалыптарына және олардың кезектесуіне назар аударған жөн.

Сыныптағы оқу қызметінің түрлерін өзгерту қажет екенін бәрі біледі. Алайда бір іс-әрекеттен екіншісіне жиі ауысуы студенттерден қосымша адаптивті күш-жігерді талап етеді және бұл оқушылардың шаршауының өсуіне ықпал етеді. Қашықтықтан сабақ өткізу кезінде 4-7 түрін қолдануға рұқсат етіледі. Оқу іс-әрекетінің әр түрінің кезектесу ұзақтығы мен жиілігінің шамамен нормасы 7-10 минутты құрайды.

Сабақта мұғалім балалардың бойында психикалық денсаулық пен адекватты өзін-өзі бағалауды қалыптастырады. Бұл мұғалімнің маңызды міндеттерінің бірі. Бала өзін жақсы көретін, қажет ететін және сәттілікке жететіндігін сезінуі керек. Өздеріңіз білетіндей, сәттілік сәттілікке әкеледі. Сондықтан, оқушының алға ілгерілеуінің кішкене болса да үлесін көрсетіп, оның жетістігін қолдау қажет. Бұл көңіл-күйді жақсартады, оқушының оқуға деген ынтасын арттырады.

Қашықтықтан оқыту кезінде денсаулықты сақтаудың маңызды мәселелерінің бірі - білім беру үдерісіне қатысушылардың денсаулығын бақылау жүйесінің болмауы: студенттердің компьютерде қанша уақыт өткізетінін бақылау мүмкін емес, оны орындау мүмкін емес кез келген объективті әлеуметтік мониторингтің жоқтығы. Мұғалім туралы да осыны айтуға болады. Нәтижесінде студенттер мен мұғалімдердің ынталандырылған бөлігі физикалық және ақыл-ойдың соңғы резервтерінен бас тартқан кезде нәтиже алынады, ал формальды білім беру процесіне қатысты ештеңе жасамайды. «Ведомости» порталы редакциясының зерттеулеріне жүгінейік. Мақалада қашықтықтан оқыту кезеңінде балалары көру деңгейінің төмендеуіне тап болған ата-аналардың кері байланысы келтірілген. [1] Оқушылармен және оқытушылармен жүйелі түрде жұмыс істеу керек, қашықтық режимінде жұмыс жасау үшін жадынамалар, ұсыныстар мен нұсқаулар құру қажет. Білім беру процесін формализациялаудан мүмкіндігінше алыс болған жөн. Бұл мәселені шешудің негізгі ауыртпалығы мұғалімдердің, ең алдымен сынып жетекшілерінің мойнында болады. Әрбір мұғалім қашықтықтан білім беру үдерісіндегі өз қызметтерінің «экожүйесінде» жұмыс істеуі керек: оқушыларға сыныптағы оқушылардың қиындық деңгейі мен оқуы бойынша сараланған әр түрлі тапсырмалар беру. Үй тапсырмасын беру көлемін түсіндіретін сабақтарға және жекелеген студенттерге арналған хабарламаларды тарату - бұл жағдайда рәсімдеу мүмкіндігінше азайту керек. Қорыта айтқанда, мұғалім оқушылардың пәнге арналған жұмыс уақыты мен формасын реттеуі керек.

Тапсырманың стандартты емес формалары. Қашықтықтан оқытудың басты мәселесі – оқушының үнемі жұмыс орнында болуы, білім беру мәселелерін шешуі және Интернеттен ақпарат іздеуі. Студенттерге стандартты емес тапсырмаларды дайындау осы мәселені шешудің тиімді әдісі болады. Мұндай идеяларға бейнені түсіру, өңдеу және өңдеу (экскурсия, блог, мастер-класс), растрлық графикалық редакторларда кейіннен өңдей отырып фотоматериал түсіру, интерактивті ізденістер құру және т.б. Мысалы, өлкетану тұрғысынан маңызды орынға бейне немесе аудио нұсқаулық жасау туралы үй тапсырмасы. Мұнда тамаша нұсқа жоба әдісі болар еді. Жобаны құру оқушының үй тапсырмасына жұмсаған уақытын бөлуге, тапсырманы орындаудың перспективалары мен мерзімдерін өзі қалыптастыруға мүмкіндік береді. Бірқатар

пәндер үшін апталық үй тапсырмасының орнына жобалар енгізу біз үшін перспективалы болып көрінеді.

Қашықтықтан оқыту отандық білім беру жүйесінің бір бөлшегіне айналуға. Сонау 2008 жылы зерттеуші Н.И.Городецкая: «...» қашықтықтан тыңдаушылар арасында денсаулықты сақтайтын білім беру мәдениетін қалыптастыру - қашықтықтан оқыту педагогикасының ең маңызды міндеті» деп атап көрсеткен болатын. [3, с.138] 2020 жылы эпидемиологиялық қауіп деңгейінің жоғарылауымен сыныптар мен мектептер толығымен қашықтағы форматқа көшіріледі деген идеялар үнемі айтылып отырады. Мұндай жағдайда білім беру процесіне қатысушылардың физикалық және психикалық денсаулығын ескеру ерекше маңызды. Ресми ресімдеуді азайту, оқушы мен оқытушының жеке басына назар аудару, денсаулыққа деген мұқият қатынасты ескере отырып, оқу процесін ұйымдастыру, қашықтық режимінде жұмыс істеудің қауіпсіз жүйесін жасау - орыс білім беру теоретиктері мен практиктерінің маңызды міндеті.

Қолданылған әдебиеттер тізімі

1. Как учат школьников во время коронавируса: дистанционное обучение может оказаться неэффективным. — Текст: электронный // Ведомости: [сайт]. — URL: <http://www.ug.ru/news/30398> (дата обращения: 03.08.2020).
2. Блинов, В. И. Внезапное дистанционное обучение: первый месяц аврала / В. И. Блинов, И. С. Сергеев, Е. Ю. Есенина. — Текст: непосредственный // Профессиональное образование и рынок труда. — 2020. — № 2 (41). — С. 6–33.
3. Городецкая, Н. И. Дистанционное обучение: здоровьесберегающий аспект / Н. И. Городецкая. — Текст: непосредственный // Вестник Костромского государственного университета. Серия: Педагогика. Психология. Социокинетика. — 2008. — № 14. — С. 134–138.
4. Собянин, С. С. 1 сентября школы заработают как обычно, а потом могут вернуться на дистанционку / С. С. Собянин. — Текст: электронный // Вести: [сайт]. — URL: <https://www.vesti.ru/article/2435008> (дата обращения: 03.08.2020)

УДК 81.1

LANGUAGE CONCEPTUAL SPHERE IN THE STRUCTURE OF CONSCIOUSNESS

Amanbekova Darina Yergalykyzy

yergalievna@mail.ru

Doctor of Philology, Prof., E.A.Buketov Karaganda State University, Karaganda, Kazakhstan
Scientific advisor – Sh.M. Mazhitaeva

In contemporary science the term “concept” is understood ambiguously. Academician D.S. Likhachev had coined the term “conceptual sphere” in studies of the national science of language: “the conceptual sphere is a combination of the concepts of a nation; it is formed by all the potentials of the concepts of native speakers.” The conceptual sphere of the people is wider than the semantic sphere, represented by the meanings of the words: “the richer the culture of the nation is (its folklore, literature, science, fine art, historical experience, and religion), the richer the conceptual sphere of the people is.” [1, p. 45].

According to I.A. Sternin, the human conceptual sphere is “a field of knowledge composed of concepts as its units” [2, p. 112].